

Robert Arpo,
Yliopettaja, Metropolia Ammattikorkeakoulu, Kulttuuriklusteri
robert.arpo@metropolia.fi

MEDIATUOTTAMISEN YLEMMÄN AMK-TUTKINNON KOULUTUS JA TYÖELÄMÄLÄHTÖISYYS

Pyrkimys työelämälähtöisyyteen on eräs ammattikorkeakoulutuksen peruslähtökohtia. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon kohdalla on todettu, että esimerkiksi kyseisen tutkinnon opinnäytetyön kytkeytyminen kiinteästi opiskelijan oman työyhteisön kehittämistoimintaan on edellytys tutkinnon suorittamiselle sille määritellyssä normiajassa (Rantanen 2007: 131).

Tarkastelen tässä artikkelissa aluksi koulutuksen työelämälähtöisyyttä tietyn työelämäkentän olemassaolevan ja tulevan määrittelyjen kautta tapahtuvina "kehystämisinä", joissa työelämäkentän vaatimuksia ja mahdollisia muutoksia huomioiden pyritään rakentamaan niitä raameja, joissa kyseisen alan ammattikorkeakoulutusta suunnitellaan.

Kehystämisen näkökulman määrittelyn jälkeen esittelen Helsingin ammattikorkeakoulussa vuonna 2007 käynnistyneen ja Metropolia-ammattikorkeakoulussa syksystä 2008 jatkuvan mediatuottamisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon koulutuksen lähtökohtia, tavoitteita ja sisältöjä. Pyrin nostamaan tässä tarkastelussa esille erityisesti sen, millä tavalla koulutus määrittyy työelämälähtöisyyden näkökulmasta.

1 Työelämälähtöisyys tulevaisuuden kehystämisenä

Marja-Liisa Neuvonen Rauhala kuvaa työelämälähtöisyyttä seuraavasti:

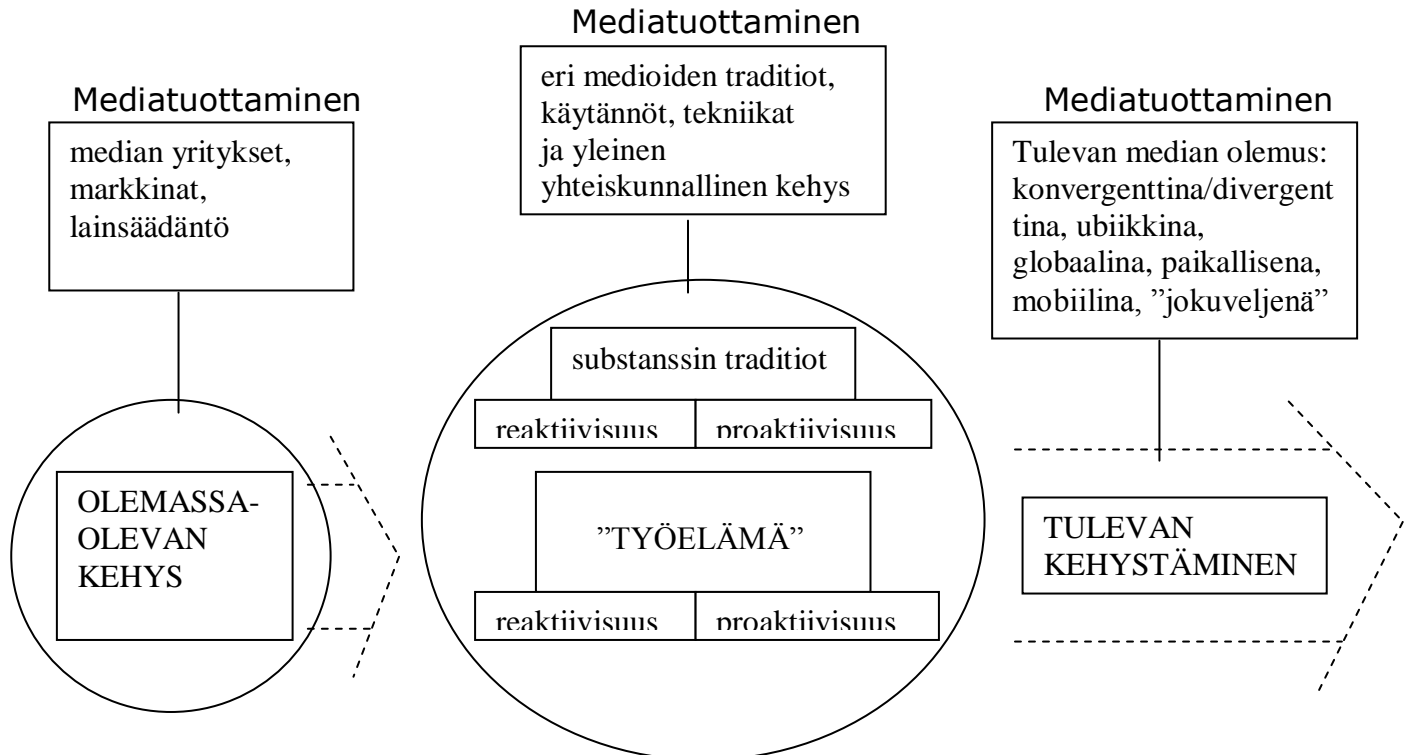
Työelämälähtöisyys – tai opetusministeriön suosima työelämäläheisyys – on ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon julkilausuttu lähtökohta ja periaate opetuksen ja oppimisen järjestämisessä. Työelämälähtöisyyteen sisältyy idea aikuisen elinikäisen oppimisen mahdollisuuden ja työelämän kehittämisen yhdistämisestä. Aikuisopiskelijan työkokemus, uratoiveet ja omaan työhön liittyvä kehittäminen muodostavat opiskelun perustan, johon opiskelu voidaan ankkuroida ja kontekstualisoida. Yritykset ja muut työelämän organisaatiot muodostuvat siten oleellisiksi ja keskeisiksi opiskelua ja oppimista mahdollistaviksi ja tukeviksi ympäristöiksi ja kumppaneiksi. Työelämälähtöisyyden sanotaan myös erottelevan

ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon yliopistojen maisteritutkinnoista. Artikkelissa sivutaan myös tätä erilaisuutta opinnäytetöiden osalta. (Neuvonen-Rauhala 2007: 155)

Yhteiskuntatieteissä kehyyksen ja kehystämisen käsitteet nousevat keskeisesti sosiologi Erving Goffmanin ajattelusta. Goffmanilla (1986) kehyykset ovat tulkinnallisia ja kehystämisen näin ollen yksi maailman merkityksellistämisen työväline.

Koulutuksen suunnittelija käyttää työssään jatkuvasti tulkintakehyyksiä, joista toisia hän muotoilee aktiivisesti itse ja toiset ovat enemmän tai vähemmän annettuja ja yhteiskunnallisesti määräytyneitä. Mediatuotannon kenttä voidaan nähdä molemmin tavoin - yhtäältä olemassaolevan kehyyksenä ja toisaalta tulevan kehystämisenä. Luonnollisesti nämä kehyykset ovat valintoja, joista edellisessä diskursiivinen valta ja vakiintuneet käytännöt määrittävät voimakkaasti sitä, millaisena kehys ymmärretään, kun taas jälkimmäisessä koulutussuunnittelija pyrkii kehystämään tulevaa siten, että sen pohjalta voitaisiin tehdä koulutuksellisia ratkaisuja, jotka olisivat paitsi ammattikorkeakoulutuksen profiilin mukaisia, myös tietyn työelämäkentän (tässä tapauksessa median ja mediatuotannon) näkökulmasta relevantteja.

Seuraavassa mallissa olen pyrkinyt hahmottelemaan edellä sanottua:

Mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon näkökulmasta keskeisintä "työelämää" edustaa hahmotelman keskellä oleva median ja mediatuotannon

työelämäkenttä. Tämän kentän määrittymisessä vaikuttavat kuitenkin yhtä lailla historialliset tekijät kuin tulevaisuuteen suuntautuminenkin. Koska nykyisyys on aina vaikeimmin hahmotettava kokonaisuus myös työelämän määrittelyssä, tukeudumme usein siihen, mikä on jo vakiintunut ja siksi paremmin näkyvässä "olemassaolevan kehukseen". Toinen vaihtoehto nykyhetken näkymättömyyden ratkaisemiseksi on muodostaa skenaarioita tulevasta "tulevan kehystäminen". Menneen ja tulevan välissä tapahtuva mediatuotannon työelämäkentän määrittely liikkuu siis aina reaktiivisuuden ja proaktiivisuuden välillä.

Työelämälähtöisyyden huomioiminen mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon koulutuksessa nostaa esiin sen, millä tavalla työelämäkentän toimijat itse määrittävät koulutustarpeita ja kehittämisen kohteita. Edellä esitellyn mallin pohjalta voidaan pyrkiä tarkastelemaan sitä, missä määrin tarpeet ovat jo aiemmin olemassaolleita, missä määrin juuri tämän hetken tarpeita ja missä määrin ennakoitua tulevasta tarpeista. Mikään näistä näkökulmista ei saisi yksin muodostaa suunniteltavan koulutuksen lähtökohtaa ja erityisesti muuttuvan media-alan kohdalla tämä on tärkeää huomioida. Sen sijaan koulutuksen tulee ammentaa aiemmista hyvistä käytännöistä, tekniikoista ja traditioista pyrkien joustavuuteen ja tilannekohtaisuuteen nykyisten tarpeiden kohdalla ja suunnata kehittämiskärkensä niihin tulevaisuuteen suuntaaviin potentiaaliin skenaarioihin, jotka tulevat vaikuttamaan koulutuksen kehittämiseen.

2 Mediatuottamisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tavoitteet

Ammattikorkeakoulussa suoritettavia tutkintoja ovat ammattikorkeakoulututkinnot ja ylemmät ammattikorkeakoulututkinnot. Ammattikorkeakouluopinnoista annetussa laissa (351/2003) ja asetuksessa ammattikorkeakouluista (352/2003) ja niitä koskevissa muutossäädöksissä (411/10.6.2005 ja 423, 426/16.6.2005) säädetään ammattikorkeakoulututkinnoista ja ylemmistä ammattikorkeakoulututkinnoista. Koulutusohjelma on tarkoitettu viestinnän alan ammattikorkeakoulututkinnon tai muun soveltuvan korkeakoulututkinnon suorittaneille, joilla on vähintään kolmen vuoden työkokemus asianomaiselta alalta. (411/10.6.2005 ja 423/16.6.2005.)

Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtaviin opintoihin kuuluvat syventävät ammattiopinnot, opinnäytetyö ja vapaasti valittavat opinnot. Ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle:

- 1) työelämän kehittämisen edellyttämät laajat ja syvälliset tiedot asianomaiselta alalta sekä tarvittavat teoreettiset tiedot asianomaisen alan vaativissa asiantuntijatehtävissä toimimista varten
- 2) syvälinen kuva asianomaisesta alasta, asemasta työelämässä ja yhteiskunnallisesta merkityksestä sekä valmius asianomaisen alan

tutkimistiedon ja ammattikäytännön kehityksen seuraamiseen ja erittelyyn

3) valmius elinikäiseen oppimiseen ja jatkuvaan oman alan ammattitaidon kehittämiseen

4) työelämässä vaadittava hyvä viestintä- ja kielitaito

5) kansainvälisen vuorovaikutuksen ja ammatillisen toiminnan edellyttämät valmiudet.

Syventävien opintojen tavoitteena on antaa opiskelijalle mahdollisuus syventää teorian soveltamista käytäntöön, analyttisiä taitoja, projektin johtamisen sekä tutkimus- ja kehitystyöhön osallistumisen taitoja ja sosiaalisia taitoja. Opinnäytetyön tavoitteena on kehittää opiskelijan tutkimus- ja kehittämisvalmiuksia ja osoittaa kykyä soveltaa tutkimustietoa, käyttää valittuja tutkimus- ja kehittämismenetelmiä työelämän ongelmien erittelyyn ja ratkaisemiseen sekä valmiutta itsenäiseen asiantuntijatyöhön. (Laki 351/2003, 411/2005), asetus ammattikorkeakouluista (423/16.6.2005.)

Opinnot on tarkoitettu viestinnän alan ammattikorkeakoulututkinnon tai vastaavat opinnot suorittaneille henkilöille, jotka aikovat hakeutua erityistä asiantuntemusta vaativiin työelämän kehittämis-, johtamis- ja muihin vaativiin asiantuntijatehtäviin. Tavoitteena on, että opiskelija tunnistaa yhteiskunnallisten muutosten asettamat vaatimukset, jotka kohdistuvat viestinnän ja media-alan palveluihin ja kykenee kehittämään toimintaa niiden ja väestön tarpeiden mukaan. Hän kykenee tunnistamaan media-alan monimuotoiset kehittämissaasteet ja pystyy johtamaan, suunnittelemaan, toteuttamaan ja arvioimaan työnsä kehittämiseen tarvittavia toimenpiteitä systemaattisesti.

Metropolia-ammattikorkeakoulun mediatuottamisen koulutusohjelman ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon tavoitteena on, että opiskelijoista tulee oman alansa asiantuntijoita, jotka ovat kykeneviä ottamaan vastuun työyhteisön kehittämisestä ja johtamisesta. He ovat tiedoiltaan ja taidoiltaan valmiita toteuttamaan työyhteisössä erilaisia kehittämishankkeita sekä toimimaan työyhteisössä projektinvetäjinä, kehittäjinä ja koordinaattoreina.

Arvioitaessa mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon koulutuksen tavoitteita työelämälähtöisyyden näkökulmasta, on hyvä aluksi käydä hieman läpi media-alan luonteesta, nykyisyydestä ja kehitysnäkymistä esitetyjä väittämiä.

Media-alan ilmiöt voidaan jakaa yhtäältä kiinteästi tiettyihin teknologioihin kiinnittyviin sekä toisaalta näitä laajempiin kehityskulkuihin. Edellisistä voidaan mainita erilaiset käyttöjärjestelmät, mobiilisovellukset, vertaisverkot ja sosiaalisen median sovellukset. Jälkimmäisiä edustavat sellaiset laajemmat kysymykset kuten esimerkiksi mediakonvergenssi- ja divergenssi, mediaomistuksen keskittyminen ja median globalisaatio.

Paitsi mediaa, on mediatuottaminen myös tuottamista. Tuottajanäkökulmasta keskeisimmät työelämätekijät liittyvät projektinhallintaan, lainsäädännön

tuntemukseen, rahoituksen hankkimiseen sekä kokonaisnäkemykseen sisällöllisistä tekijöistä tuotannoissa. Tästä syystä näiden usein työkokemuksen karttuessa opittavien taitojen kutominen kiinteäksi osaksi mediatuottajien koulutusta on ensisijaisen tärkeää. Mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon opiskelijat tulevat median eri aloilta ja sisällöllisesti heille on jo muodostunut oman alueensa työelämäkokemus. Tämän kokemuksen ympärille koulutuksen tulee nivoa ne tiedot ja taidot, joiden omaksumisen kautta muodostuvat ylemmän AMK-tutkinnon suorittaneen mediatuottajan osaamiskompetenssit. Tällä tavoin media-alan työnantajien ja asiantuntijoiden peräänkuuluttama moniosaajuus toteutuu yhdessä tietyn oman substanssialueen erikoisosaajuuden kanssa (vrt. Karhunen 2004:70, Raittila et al. 2006: 62, 64).

3 Mediatuottamisen YAMK-koulutuksen tuottamat kompetenssit

Keskeiset mediatuottamisen YAMK-koulutuksen tuottamat kompetenssit liittyvät mediaympäristön osaamiseen, viestinnän teoreettiseen osaamiseen, sisältöosaamiseen, tuotanto-osaamiseen sekä liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamiseen.

Mediaympäristön osaamisessa keskeistä on se, että opiskelija valmistuttuaan tuntee media-alan kansainvälisen toimintaympäristön, toimijat ja julkaisukanavat, sekä mediatuottamisen kannalta muut keskeiset toimialat. Hän osaa erotella erilaiset toimijoiden roolit ja tehtävät monimediahankkeissa sekä hankkia tietoa suomalaisesta ja kansainvälisestä toimintaympäristöstä työalansa vaatimusten mukaisesti. Opiskelija osaa myös verkostoitua alan toimijoihin ja tuntee keskeiset tekijän- ja immateriaalioikeuksien sopimisen periaatteet mediatuotannoissa sekä osaa tehdä tekijänoikeussopimuksia.

Viestinnän teoreettiseen osaamiseen kuuluu, että opiskelija osaa valmistuttuaan etsiä, soveltaa ja tuottaa monialaista tutkimustietoa työelämäprojektissa sekä tietää eri viestinten kehityshistorian ja historian vaikutuksen media-alan erilaisiin toimintakulttuureihin. Hän kykenee myös kriittisesti soveltamaan teoreettista, historiallista ja analyyttistä osaamistaan oman alansa kehittämistoiminnassa.

Sisältöosaamisessa keskeistä on että opiskelija tuntee erilaisten viestinten sisältö- ja palvelukonseptien kehitysprosessit ja hallitsee markkinalähtöisen suunnittelun ja osaa arvioida konsepteja kuluttajien ja asiakkaiden näkökulmasta. Hän osaa myös seurata alan trendejä ja tehdä kilpailija-analyysyjä sekä suunnitella sisältökehitysprojektin omassa työssään. Keskeistä sisältöosaamista on myös osata arvioida sisällöntekijöiden osaamista, rekrytoida osaajia projekteihin sekä johtaa heidän työtään ja tietää keinoja luovan, motivoivan ja tavoitteellisen työilmapiirin edistämiseen.

Tuotanto-osaamisessa keskeistä on, että valmistuva opiskelija osaa suunnitella ja budjetoida erilaisilla toimialoilla ulottuvan monimediaprojektin. Hän osaa myös hankkia ja arvioida kriittisesti tietoa suunnittelunsa tueksi erilaisilta

asiantuntijoilta sekä erilaisista tietolähteistä. Osaamiseen kuuluu myös kyky tehdä työ- ja alihankintasopimuksia. Tämän lisäksi opiskelija tuntee motivoivan johtamisen keinoja ja osaa soveltaa niitä projekteissa, sekä hallitsee asiakasyhteyksin luomisen ja pitkäjännitteisen hoitamisen.

Liiketoiminta- ja yrittäjyysosaamiseen kuuluu, että opiskelija osaa kehittää yrityksen liiketoimintaa omassa toimintaympäristössään, sekä tietää oman alansa tärkeimmät rahoituslähteet ja osaa hakea rahoitusta. Hän osaa myös arvioida ja kehittää omia henkilökohtaisia ominaisuuksiaan ja valmiuksiaan toimia yrittäjänä, sekä markkinoida ja myydä organisaation tuotteita tai palveluja ja osaamista.

Pentti Raittilan, Nina Olinin ja Sari Stenvall-Virtasen selvityksessä viestinnän alan koulutustarpeista nousi niin sanottu luovan talouden sisältötuotanto esille keskeisenä potentiaalisena työllistäjänä tulevaisuudessa (Raittila et al 2006: 68). Mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon suunnittelussa onkin kiinnitetty erityistä huomiota mediasisältöjen tuottajien projektinhallinnan, talouden ja lainsäädännön kysymyksiin, jotka nousevat esille myös viestinnän alan työelämän edustajien näkemyksissä siitä, millaisia kompetensseja koulutuksen pitäisi tuottaa (Raittila et al: 62-64).

4 Koulutuksen sisältö

Mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon opinnot (60 op) muodostuvat syventävistä ammattiopinnoista (30 op) eli tietoteknisistä opinnoista (10 op), projektin konseptoinnin opinnoista (10 op) ja projektin hallinnan opinnoista (10 op), minkä lisäksi opiskelijat tekevät oppinäytetyönsä (30 op) digitaalisen sisältötuotannon alalta.

Projektin konseptoinnin opinnoissa (10 op) opiskelija saa valmiudet toimia asiantuntijana ja johtajana mediaprojektien konseptisuunnittelussa. Hän ymmärtää konseptointityön ja sen jälkeisen projektitoteutuksen muodostaman tuotantokaaren ja siihen liittyvät ansaintalogiikat sekä pystyy kriittisesti ja systemaattisesti arvioimaan konseptoinnin tavoitteita, mahdollisuuksia ja vaikuttavuutta. Opintokokonaisuudessa opiskelijat tekevät pienryhmissä konseptisuunnitelman. Konseptisuunnitelman tarve on työelämä- tai tutkimus- ja kehitystyölähtöinen. Opiskelijat tutustuvat ohjatussa kehitystyössä tapahtuvan opetuksen kautta konseptisuunnittelun eri osa-alueisiin, konseptisuunnitteluprosessin hallintaan sekä konseptien testaukseen.

Media-alan kehitys on nopeaa ja sitä vauhdittaa digitalisoituminen ja eri medioiden sisällöllinen ja teknologinen konvergenssi. Tästä syystä ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon Tietotekniikka ja teknologia -opetuskokonaisuudessa (10 op) annetaan valmiudet itsenäisesti sisäistää ajankohtaisia teknologisia ratkaisuja ja soveltaa niitä käytännössä.

Opetuksessa käsitellään muun muassa jakelukanavia kuten Internet-, mobiili- ja TV-verkkoja, verkkojen omistajia, sekä tutustutaan eri standardeihin ja

standardeista päättäjiin. Opintokokonaisuudessa tutustutaan myös signaalien ja mediaelementtien pakkauksiin ja alaan liittyviin säädöksiin. Opetuksessa tarjotaan myös valmiudet tehdä interaktiivisia multimediasovelluksia, käydään läpi ohjelmointilogiikkaa, perehdytään tietomassojen hallintaan ja varastointitekologiaan, teknologian kehityssuuntiin ja ajankohtaisiin kuulumisiin.

Koulutuksessa keskitytään viestinnän teknologioiden yleisen kontekstuaalisen ymmärtämisen ja sisäistämiskyvyn lisäämiseen. Kokonaisuuden sisältö toteutetaan luennoin, vierailevin erikoisasantuntijaluennoin, sekä tekemällä käytännön harjoitus- ja projektitöitä.

Projektinhallinnon ja talouden opinnoissa (10 op) opiskelija saa valmiudet toimia mediatuotannossa projektipäällikkönä sekä ohjata ja hallita projekteja niiden eri vaiheissa suunnittelusta toteutukseen ja arviointiin asti. Osa-alueina projektinhallinnassa ja taloudessa keskitytään projektisuunnitelman tekemiseen, mediatuotannon projektien kannalta keskeisiin lakeihin, asetuksiin ja sopimuksiin, mediatuotantojen ansaintalogiikoihin, talouden ja resurssien hallintaan, riskien kartoittamiseen ja hallintaan, projektin arvioimiseen ja laatutyöhön sekä johtamisen yleisiin ja projektituotannoille ominaisiin tekijöihin.

Metropolia-ammattikorkeakoulun mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon koulutusohjelmassa tutkimus- ja kehittämisosaamisen opinnot tukevat kiinteästi opinnäytetyöskentelyä. Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyön tavoitteena on kehittää ja osoittaa kykyä soveltaa tutkimustietoa ja käyttää valittuja menetelmiä työelämän ongelmien erittelyyn ja ratkaisemiseen sekä valmiutta itsenäiseen vaativaan asiantuntijatyöhön. Opinnäytetyössä opiskelija osoittaa valmiutta toimia itsenäisesti oman alansa teoreettisena ja käytännön asiantuntijana, työelämän tutkijana, kehittäjänä sekä innovaattorina hyödyntäen systemaattisesti tutkimus- ja kehittämisprosessia. Opinnäytetyö on rakenteeltaan ja sisällöltään perustutkinnon opinnäytetyötä laajempi ja syvempi näyttö opiskelijan tavasta ratkaista työelämälähtöisiä kehittämishaasteita ja ongelmia. Opinnäytetyöskentelyyn kuuluva ohjaus järjestetään sekä henkilökohtaisena että seminaarityyppisenä ryhmäohjauksena.

Mediatuottamisen ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnoissa opinnäytetyö on opintojen ydin. Opiskelija tekee kirjallisen tutkielman lisäksi työelämälähtöisen tutkimus- ja kehittämishankkeen digitaalisen sisältötuotannon alalta. Opinnäytteen aiheena on joku tai jotkut seuraavista osa-alueista: projektinjohtaminen, tuotekehitysprosessit, jakelukanavat, tekniikat, julkaisujärjestelmät, mediatalous ja lainsäädäntö.

Opinnäytetyön arvioinnin osa-alueina arvostellaan työelämäyhteyttä, opinnäytetyön prosessia ja menetelmällistä osaamista, analyysin ja itsenäisen ajattelun tasoa, sekä työn dokumentointia ja esittämistä.

5 Lopuksi

Ylemmän AMK-tutkinnon määrittelyissä keskeisinä koulutuksen tavoitteina nousevat esille osaamisen *syventäminen* ja *laajentaminen*. Edellä toin esille työelämän edustajien näkemyksen *moniosaajuuden* tarpeesta, mutta englanninkieleinen sanonta "Jack of all trades but master of none" kuvastaa hyvin moniosaajuuden ongelmaa eli sitä, että spesifi substanssiosaamine saattaa kärsiä laajenevasta moniosaamisesta. Paula Karhunen onkin todennut vaaran siinä, että liiallinen moniosaajuuden korostaminen saattaa johtaa oppimisen pintapuolisuuteen (Karhunen 2004: 70, ks. myös Launis 2007: 14).

Mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon opinnoissa tekniikan, talouden, konseptoinnin ja projektinhallinnan opinnot laajentavat opiskelijoiden kompetensseja kun taas osaamisen syventäminen korostuu ennen kaikkea opinnäytetyössä. Vähintään kolmen vuoden työelämäkokemuksen omaava opiskelija keskittyy luontevasti oman työnsä ja työympäristönsä kannalta keskeisiin kysymyksiin opinnäytetyössään ja syventää näin erikoisosaamistaan. Moniosaajuus ja erikoisosaajuus eivät näin ollen sulje toisiaan pois vaan päinvastoin tukevat toisiaan.

Menneen ja tulevan kehystämisen näkökulmasta voidaan mediatuottamisen ylemmän AMK-tutkinnon opetuksen tavoitteiden, opetussisältöjen, sekä tuotettujen kompetenssien kohdalla todeta, että niissä media-alan vakiintuneet käytännöt on pyritty mahdollisimman luontevasti asettamaan dialogiin tulevaisuudessa näkyvien muutos- ja kehitysvaatimusten kanssa siten, että valmistuva Medianomi (ylempi AMK) pystyy ammentamaan alansa traditioista työssään samalla kun hän säilyttää uutta luovan ja avoimen asenteen suhteessa tulevaan.

LÄHTEET

Goffman, Erving 1986: *Frame analysis : an essay on the organization of experience*. Boston. Northeastern University Press.

Karhunen, Paula 2004: *Kuvan ja median koulutuksesta työelämään : kyselytutkimus ammatillisen tutkinnon suorittaneista*. Helsinki. Taiteen keskustoimikunta.

Launis, Kirsi 2007: *Medianomin markkinat. Medianomikoulutuksesta työelämään*. Viestinnän opinnäytetyö. Tampereen ammattikorkeakoulu.

Liljander J.P. (toim.) 2002: *Omalla tiellä. Ammattikorkeakoulut kymmenen vuotta*. Helsinki. Edita.

Neuvonen-Rauhala, Marja-Liisa 2007: Opinnäytetyön työelämälähtöisyys - mitä, kenelle ja miten? Teoksessa Levonen, Jarmo (toim.) 2007: Ylempi ammattikorkeakoulututkinto - työelämäläheistä asiantuntemusta kehittämässä. HAMK.

Neuvonen-Rauhala, Marja-Liisa 2005: AMK-jatkotutkinnon rooli duaalijärjestelmässä. Kever 1/2005.

Raittila, Pentti & Nina Olin & Sari Stenvall-Virtanen 2006: Viestintäkoulutuksen nousukäyrä - Monta tietä unelma-ammattiin ja suuriin pettymyksiin. Viestintäalan ammattikuvat ja koulutustarpeet -hankkeen loppuraportti. Tampereen yliopiston tiedotusopin laitoksen julkaisuja C 40 / 2006.

Rantanen, Teemu 2007: "Ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö ja työelämän kehittämisen metodologia". Teoksessa Levonen, Jarmo (toim.) 2007: Ylempi ammattikorkeakoulututkinto - työelämäläheistä asiantuntemusta kehittämässä. HAMK.

Rissanen, Riitta 2005: Kokemuksia opinnäytetyöstä - tarkastelussa työelämäyhteys ja arviointi. Kever 3/2005.

Viitala, Tuulikki 2005: Työelämä ja opinnäyteprosessi ammattikorkeakoulun opinnäytteen edellytyksinä. Kever 3/2005.